

Domaće novine su efikasan protivotrov za nostalgiju

Treba ići još dalje od toga da se poštuje kad žena kaže „ne“. Treba čekati da žena kaže „da“. Nedvosmisleno „da“. Žene su za to sasvim sposobne, kaže za Nedeljnik dramaturškinja Tena Štivičić, autorka drame „64“ u režiji Alise Stojanović, koja je imala premijeru u Ateljeu 212 **Razgovarao Branko Rosić**

Tena Štivičić je uvrštena, po izboru BBC-ja i Royal Courta, među pedeset mladih dramskih pisaca koji će obeležiti sledećih pedeset godina pozorišta u Velikoj Britaniji. Osvojila i Evropsku autorsku nagradu i Nagradu za inovativni dramski tekst na Heidelberg Stückemarktu 2008. Posle internacionalnog uspeha drame „Tri zime“, praizvedene u National Theatre u Londonu i ovenčane najprestižnijom svetskom nagradom za dramske autorke na području engleskog jezika „Susan Smith Blackburn“, u Ateljeu 212 gledali smo ove nedelje premijeru nove drame „64“, u režiji Alise Stojanović.

Vaša nova drama „64“ govori o životu bračnog para. Imamo unazad u filmovima i serijama (npr. „Big Little Lies“) prikaze porodičnog života koji škripi u idiličnoj scenografiji. Šta lomi i muči bračni par u vašoj drami?

Moji likovi nisu 'bogati koji plaču' kao u seriji koju spominjete. To su ljudi kakvih je danas mnogo, koji imaju poslove, diplome i vjerovatno previše 'stvari' koje im nisu potrebne, ali nemaju nekretninu, nemaju zaleđe i osjećaju da su na tržištu uvijek zamjenjivi. Kad pokušaju da naprave dijete, shvate da ni to ne ide glatko i onda ih naporan i zahtjevan proces umjetne oplodnje suoči s gomilom teških pitanja o suštini obitelji, odnosa i roditeljstva.

Drama „64“ govori i o preispitivanjima bračnih parova, da li je tih preispitivanja bilo i više ovih pandemijskih meseci i tokom lockdowna?

Čula sam primjer da je za vrijeme prvog lockdowna na tržištu za izdavanje nekretnina došlo do značajne promjene. Obično je teško naći nešto što se zove 'short let', znači najam na kratko vrijeme. Ali toliki je bio broj parova koji su se razišli i koji su hitno morali naći novi smještaj da se pravilo moralo prilagoditi okolnostima.

Naravno da je bilo više preispitivanja. Iako smo svi zalijepljeni za ekrane i svi se na neki način anestetiziramo sadržajima s ekrana, ipak je činjenica da mnogo više vremena provodimo u samoći i da se više susrećemo sa sobom. Meni se čini da sam napisala u glavi jednu debelu knjigu eseja. No, imam malo dijete pa u lockdownu jedva stignem napisati spisak za trgovinu. Što je možda i dobro jer su izdavači navodno zatrpani pandemijskim rukopisima.

Alarmantna je scena u filmu „Variola vera“ u kojoj doktor u bolnici verbalno i fizički nasrće na medicinsku sestru. Ona se brani, viče „ne“, bježi, ali on ustraje dok ju ne savlada. Na kraju shvaćamo da je i ona sama zapravo „to htjela“, usprkos nećkanju. Lik doktora je pritom glavni pozitivac filma

Živate u Britaniji, ovih dana pratimo veliki uspeh a mislim na pad broja zaraženih kovidom jer je prethodnih meseci bilo alarmantno. Da li se sada još više veliča Brexit jer eto Evropa se koprcu u slaboj vakcinaciji dok Britanija prednjači u tome i drastično smanjuje broj zaraženih i preminulih?

Mislim da nije pretjerano reći da je trenutni premijer sa svojim kabinetom posramio i legendarnu seriju „Da, ministre“ kao i mnoge ljuće primjere satire odonda, što kao rezultat ima zastrašujući broj mrtvih od korone, i naravno niz drugih užasnih posljedica, kao i manje-više trajni lockdown već više od godinu dana. Ova uspješna 'operacija cijepjenje' je prijeko potrebno svjetlo u tunelu, iako i ona dolazi s nelagodnim konotacijama, za nas koji smo protivnici Brexita i pristalice internacionalizma. Bilo bi porazno da na sljedećim izborima cijepjenje zasjeni i baci u zaborav tragični saldo ove vlade. No, moram reći da je provesti pandemiju u Škotskoj gdje trenutno živim ipak olakšalo neke stvari. Nicola Sturgeon, prva ministrica Škotske, vodila je zemlju kroz pandemiju doista egzemplarno, usprkos tome što joj Boris Johnson sjedi na glavi.

Vaša „Fragile!“ govori o životu imigranata u Londonu. Da li se vi osećate ili ne osećate imigrantom jer ste toliko slavljani i imate uspeha u Britaniji i svetu?

Imam riješen status, britanska sam državljanica i to me na vrlo konkretan način odvaja od one osnovne, užasno nesigurne imigrantske sudbine. Dapače, u ironičnom obratu mog života, danas je hrvatski pasoš kao dio Evropske uni-

je traženiji nego što sam ikad mogla zamisliti da će biti. Te smo sad moja kći i ja, svaka s po dva pasoša, (relativno) slobodnije nego mnogi moji sugrađani.

Hoću reći, uvijek imam grižnju sa vjesti kad o svom iskustvu govorim pod terminom imigrantstva jer je ono neusporedivo s jezivim iskustvom kojem je podvrgnuta najveća većina današnjih migranata, ne samo u zapadnim nego i u ovim našim zemljama.

Ipak, migracija je i misaona kategorija, iskustvo duha i srca, iskustvo nepripadanja, samoće, drugosti, ranjivosti i ostavlja pečat koji je uvijek, nekad manje, nekad više, živ i pecka.

Zbog želje da moja kći dobro barata hrvatskim i da joj razvijam vezu s 'rodnom grudom' slušamo zajedno domaću muziku, obično u autu i obično neke nove bendove poput Elementala i Detoura. Ona ima četiri godine ali već punim plućima pjeva 'Zaljubila sam se u sebe'.

Trenutaka nostalgije ima. Kad te melankolija ponese pa počneš idealizirati naše ljude, nače običaje, našu hranu, naš humor, odeš i u one neke logičke greške - da je kod nas sve povrće zdravo i nešpricano i paradajz još ima okus kao paradajz i tako. Međutim redovito čitam domaće novine, a one su efikasan protivotrov za nostalgiju.

Vaši blogovi su fantastični i prodorni. Jedan je naslova „Me too ili ku.ac u ruci, golub na grani“. U Srbiji je ove godine došlo do ogromne revolucije kada su glumice poput Milene Radulović izašle i prvi put otkrile sopstveno iskustvo seksualno zlostavljanih osoba. Da li će to promeniti stvari na Balkanu? Šta će na kraju biti i šta će žene imati u rukama, duši i srcu... k..ac od svega ili goluba na grani?

Apsolutno mora promijeniti. Balkan je još uvijek impregniran seksizmom i mizoginijom iako je i na Zapadu ima u obilju. Mi na Balkanu imamo još puno vrlo bazičnog posla. Za vrijeme lockdowna palo mi je na pamet da ponovno gledam film „Variola vera“ koji me se dojmio kad sam bila mala. Gledajući ga iz današnje perspektive alarmantna je scena u kojoj doktor u bolnici verbalno i fizički nasrće na medicinsku sestru. Ona se brani, viče „ne“, bježi, ali on ustraje dok ju ne savlada. Na kraju shvaćamo da je i ona sama zapravo 'to htjela', usprkos nećkanju. Lik doktora je pritom glavni pozitivac filma.

Medicinska sestra, s druge strane, kraj filma ne dočeka živa, kao što je obično sudbina 'posrnulih' žena u filmu. To je naše kulturno nasljeđe. Naša kultura poručuje da kad žena kaže „ne“ (ma i više puta, ma i fizički bježeći), treba slomiti njen otpor pa će i ona na kraju shvatiti da to u stvari želi. Ta toksična ideja upisana je u podsvjest i muškarcima i ženama. A zapravo treba ići još dalje od toga da se poštuje kad žena kaže „ne“. Treba čekati da žena kaže „da“. Nedvosmisleno „da“. Žene su za to sasvim sposobne.

A vi ste imali angažman oko ženskih pitanja i prava na zanimljiv način još od onog komentara na porno-film „Kozjak“?

Pa uopće zvati to porno-filmom je pogrešno jer je pristanak žene na snimci vrlo upitan. To je slučaj star već skoro 20 godina. Dvojica muškaraca dali su oglas da se traže foto-modeli za karijeru u Italiji i onda su djevojke koje bi se javile odveli na brdo Kozjak na 'probno snimanje'. Budući da djevojka ni u jednom trenutku nije eksplicitno rekla „ne“, pravno se nije radilo o silovanju. U mom shvaćanju dinamika seksualne politike to je bio jedan od prvih eklatantnih primjera na kojima sam osjetila primjenu tih perfidnih strategija posramljivanja, nagovaranja i postepenog slamanja volje kojima su žene stalno izložene.

A kako je to sada u svetu?

Atmosfera se doista mijenja, ali mislim da smo još uvijek u fazi da vježbamo artikulariti iskustva. Ono što je ključno jest da je MeToo otvorio prostor ženama da pričaju o onome što se događa svakoj, a sad je jasno da to ne mora biti naprosto tako.

Postoji mit o tome da je svijet filma, kazališta i medija, Holivud i pritoci, jedno raskalašno mjesto na kojem se takve stvari naprosto događaju jer su svi tako razuzdani i 'slobodoumni'. A istina je da je fokus inicijative MeToo na glumicama i da je bacio svjetlo na taj svijet zato što su to žene čiji su nam glasovi zanimljivi, zato što su to imena o kojima želimo čitati, koja prodaju novine i koja imaju platformu.

Sljedeće je da se to pregrupiranje moći preseli i u druge oblasti. I da jednom, nadam se uskoro, i radnice u trgovinama, i žene u izbjegličkim kampovima imaju osjećaj da nasilnika mogu prijaviti. **N**